

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HÖGSKOLAN FÖR SCEN OCH MUSIK

ATT FÖRMEDLA EN INTENTION

Ett konstnärligt utforskande av utmaningarna i att översätta
musikdramatik

Elsa Fryklund

Examensarbete inom konstnärligt kandidatprogram i musikal

Vårterminen 2019

Examensarbete inom konstnärligt kandidatprogram i musikal
15 högskolepoäng
Högskolan för scen och musik, Göteborgs universitet
Vårterminen 2019

Författare: Elsa Fryklund

Arbetets titel: Att förmedla en intention. Ett konstnärligt utforskande av utmaningarna i att
översätta musikdramatik.

Handledare: Kristina Hagström-Ståhl

Examinator: Mia Höglund-Melin

Nyckelord: Översättning, musikdramatik, musikal, engelska, svenska, språk, kreativ lust,
dramatik.

ABSTRACT

I mitt självständiga arbete undersöker jag vad som krävs för att en svensk musikdramatisk översättning ska bli så bra som möjligt. Jag har valt att sätta ord på min egen arbetsprocess och synliggöra vad det är jag faktiskt gör "när jag gör". Arbetet tar avstamp i kunskaperna jag har som skådespelare och sångare samt den skriverfarenhet jag skaffat mig de senaste fem åren. Runt om arbetet har jag översatt två hela musikdramatiska verk, men i centrum av mitt undersökande står de två sångerna "I'm Allergic to cats" ur musikalen "The Theory of Relativity" och "The Butterfly" ur musikalen "The Story of My Life."

Jag kommer att i detalj redovisa hur jag går tillväga när jag översätter och redogöra för vad jag tycker gör en översatt sångtext bra. Glädjen är en drivkraft för mitt arbete och en genomgående tråd är just lusten. Genom att rikta ljuset mot konstnärskapet vill jag inspirera till glädje i ett hantverk, oavsett vilket område man än kan tänkas verka i.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
1. Inledning	5
1.2 Bakgrund	6
2. Syfte och Frågeställning	7
3. Metod	7
3.1 Förarbetet	7
4. Bra att veta om innehållet	9
5. Fallstudie 1:	10
I'M ALLERGIC TO CATS	10
5.1 Förarbetet	12
5.2 Läsa, lyssna, analysera	12
5.2.1 Genre och text-typ	13
5.2.2 Research	14
6. Hantverket	14
6.1 Att rimma	16
6.2 Inkubation och kreativ lust	18
6.2.1 De spontana idéerna, mobilen och duschtekniken	19
7. Yttre öga/feedback	20
7.1 En nära vän jag litar på	21
7.2 Regissören	21
7.3 Textens möte med skådespelaren	22
8. Sammanfattande reflektion	22
9. Fallstudie 2:	24
THE BUTTERFLY	24
9.1 Inledning	26
9.2 Kort om genre, text-typ och analys	26
10. Hantverket	27
10.1 Revideringarna	28
10.2 Att fånga en intention	30
10.3 Slutskedet	30
11. Slutsats	31
12. Källförteckning	32
13. Bilagor	34

I. Inledning

-

"And we're all on this marble
that hurtles through space.
Our orbits and paths are unique.
But with someone beside me,
to measure my pace,
somehow I'm not quite so meek."

-

Det finns någonting härligt i att det rimmar. Antalet stavelser. Sju, fem, åtta, sju, fem, sju. Ett flöde. Det finns toner till. Jag känner en liten, liten tillfredsställelse i kroppen när jag läser det, när jag säger det högt för mig själv. Som ett litet, litet lyckorus.

Google translate säger...

-

"Och vi är alla på denna marmor
som sårar genom rymden.
Våra banor och banor är unika.
Men med någon bredvid mig,
för att mäta min takt,
på något sätt är jag inte riktigt så mild."

-

Hmm.

Nej, det där stämmer ju inte helt överens med den engelska versionen.

Och...tio, sju, fem, sju, fem, *tolv*.

Rimlöst. Textens budskap känns väl något...utsuddad.

Inga toner.

Inget lyckorus.

Nej, det där kan man förbättra.

Vi börjar om, från början.

1. 2 Bakgrund

Jag har alltid haft ett intresse för ord. Läst dem, sjungit dem, skrivit ner dem, pusslat i korsord och förundrats över dess kraft och olika nyanser i såväl engelska som i franska, tyska och svenska.

Jag hade under lång tid ägnat mig åt ord och översättande av främst musikteater på min fritid när jag i samråd med en lärare diskuterade ämnen för mitt självständiga arbete. Jag delade med mig av mina tankar kring texter och lusten kring ord var uppenbar. På uppmaning av läraren mejlade jag översätta texter till studierektorn på musikalprogrammet på skolan och fick sedan en möjlighet till ett arbetsprov för ett amerikanskt verk; "The Theory of Relativity"¹ - en sångeykel av Neil Bartram och Brian Hill. Arbetsprovet var sången som står citerad i inledningen. De valde mig och jag började arbeta. Ett halvår senare fick jag förfrågan att översätta musikalerna "The Story of My Life"² av samma upphovs personer för GöteborgsOperan och jag satte mig åter igen vid datorn.

När jag översätter dramatik jobbar jag oftast inifrån. Jag är musikalartiststuderande vid Högskolan för Scen och Musik i Göteborg och jag har sjungit, dansat och spelat teater så länge jag kan minnas. Mitt tillvägagångssätt präglas därför av att jag testar själv, sjunger själv och jag pratar repliker för mig själv för att se hur det känns i mig som sångare och skådespelare. Det jag värdesätter när jag arbetar och som undermedvetet alltid är min utgångspunkt, är att fånga kompositörens och textförfattarens intention, avsikten, det som utgör essensen av texten, och sedan förmedla den. Bortsett från det vill jag fånga ett så bra resultat som möjligt och för att specificera "bra" är det tre kriterier jag vill uppfylla. Texten ska vara kommunikativ, sångbar och berörande för att slutligen fungera sceniskt. Vad menar jag då med "kommunikativ", "berörande" och "sångbar"?

"Kommunikativ" för mig, i detta sammanhang, betyder att texten kommunicerar information till publiken och skådespelarna för att berättelsen ska fortlöpa och publiken ska kunna förstå handlingen. **"Berörande"** för mig, betyder att skådespelaren ska kunna leverera texten så att den når in i mottagaren och får denne att uppleva något; skratt, gråt, minnen, bilder, känslor, reaktioner. Uppbyggnaden och ordvalen är en del till att möjliggöra detta enligt mig. Med **"sångbart"** menar jag att texten ska samarbeta med musiken. Exempel på detta är *sångvänliga vokaler* på höga toner (exempelvis A, O, Ä, U, Å), att textens rytmik ska kännas så organisk som möjligt till de inskrivna rytmerna i noterna och att vokaler och konsonanter ska komma organiskt efter varandra. Jag vill underlätta för sångaren/skådespelaren så mycket som möjligt och nå en så god svensk motsvarighet till originalet som möjligt. Jag tror att dessa tre är nyckelord för att nå just det.

¹ För hela verket: Neil Bartram och Brian Hill, *The Theory of Relativity*, libretto, 2015. Music Theatre International - Europe, London.

² För hela verket: Neil Bartram och Brian Hill, *The Story of My Life*, libretto, 2009. Music Theatre International, New York.

Om det nu är min intention med mitt arbete...hur uppnår jag då det och hur går jag egentligen tillväga?

Under följande avsnitt kommer jag att beskriva och undersöka min konstnärliga process av de två ovanstående nämnda verken och rikta förstoringsglaset mot två sånger, en ur vardera verk.

2. Syfte och Frågeställning

Hur gör jag då?

Jag har valt att sätta ord på min egen arbetsprocess och inte tagit in perspektiv från andra översättare eller dramatiker. Detta för att jag ville värna om min egen röst och inte färgas av andras metoder - jag ville se hur jag själv fungerar och går tillväga.

I arbetet kommer jag att undersöka hur jag kan gå tillväga för att fånga och överföra nyanser från musikdramatik skrivet på engelska till svenska, och i det arbetet hitta en likvärdig svensk motsvarighet. Syftet med utforskandet är att kunna nå ett så kommunikativt, sceniskt, sångbart och berörande resultat som möjligt för att utveckla mina färdigheter inom översättande och musikdramatik.

För att uppnå detta ställer jag mig frågorna: Vilka problem uppstår i övergången från engelska till svenska? Vilka möjligheter uppstår? Vilka kompromisser tvingas jag göra för att lyfta både kompositörens tankar och textförfattarens och göra de rättvisa på ett annat språk? Förbättras textens kvalitet av mötet med regissören och sedan skådespelaren?

3. Metod

För att nå en så kommunikativ, berörande och sångbar svensk motsvarighet till det tonsatta engelska originalet har jag delat in de olika metoderna jag vill testa enligt följande.

3.1 Förarbetet

Innan skrivprocessen kommer jag att göra ett förarbete där jag prövar följande:

3.1.1 Läsa, lyssna, analysera

Jag kommer att läsa manuset och lyssna på en inspelning av sången och sedan anteckna för att identifiera problem. Alltså, kulturella krockar, ord med få stavelser på engelska men som på svenska innehåller desto fler. Vilka sånger eller partier känns lättare och mer givna och var sitter svårigheterna. Dramaturgi, spontana idéer, var sitter komiken och var finns allvaret. Vilka är karaktärerna och vad vill dem? Vad hindrar dem och vad står på spel? Det som ligger till grund för detta är skådespelarträningen jag tränats i på Högskolan för Scen och Musik, vilken har sin grund i Stanislavskij och Uta Hagens skådespelartekniker. Jag kommer inte att gå in i detalj av teknikerna, men finns intresse för vidare läsning om dessa

hänvisar jag till Uta Hagens bok "Respect for acting"³ samt "En skådespelares arbete med sig själv"⁴ av Konstantin Stanislavskij.

3.1.2 Research

Göra efterforskningar inom givet ämne. Exempelvis; i föreställningen "The Theory of Relativity" florerar fysik och Einsteins relativitetsteori som en röd tråd. För att få förståelse om musikalens ämnen samt få ett svenskt ordförråd inom det valda ämnet göra efterforskningar via internet, böcker, intervjuer eller liknande kunskapskällor.

3.2 Hantverket

Själva skrivandet, arbetet, hantverket. Jag kommer att använda mig av en metod jag utformat under de senaste fem åren (2013-2018) av mitt skrivande.

- Kopiera in den engelska texten i ett dokument.
- Markera rimstruktur och besläktade ord.
- Översätt. Skriva mina svenska idéer under den engelska texten, mening för mening och sjunga mig fram för att nå sångbarhet.
- Ett ord ger ett annat ord och jag tar hjälp via synonymer och rim på internet.

3.3 Inkubation & Kreativ Lust

Jag kommer att använda mig av "inkubation" efter Jennie Rydén's masterarbete⁵ om kreativ lust. Jag kom i kontakt med hennes arbete i början av min utbildning under kursen Scenisk gestaltning I.

Incubation, inkubation, förklarar Rydén med ordet "ruva", men tycker samtidigt att det "*.../ger en annan bild om vad det handlar om.*"⁶ och fortsätter därefter att kalla det för inkubation. Det handlar om låta sig själv gå ifrån ett konstnärligt arbete och istället göra någonting annat för att sedan komma tillbaka fylld av lust och nya idéer.

Denna metod kommer jag att applicera på min konstnärliga process i arbetet med texterna. Jag kommer att gå närmare in på detta under avsnittet om "I'm allergic to cats".

3.4 Yttre öga/Feedback

Hur utvecklas texten när jag får feedback? Vad gör regissörens åsikt, kontra en nära väns åsikt eller skådespelarens åsikt med texten? Hur förbättras den och vilka val väljer jag att göra för att den ska bli ännu mer kommunikativ, scenisk, sångbar och berörande?

³ Uta Hagen, Haskel Frankel och David Hyde Pierce, *Respect for acting*, (Wiley publishing, 2008)

⁴ Konstantin Stanislavskij, *En skådespelares arbete med sig själv : i inlevelsens skapande process*, (Norstedts Akademiska Förlag, 2009)

⁵ Jennie Rydén, "Kreativ Lust", (Examensarbete inom konstnärligt masterprogram i teater, inriktning fördjupat skådespeleri, Högskolan för Scen och Musik, 2016)

⁶ Rydén, "Kreativ Lust", s.29.

4. Bra att veta om innehållet

I avsnittet om I'm allergic to cats kommer jag att fokusera på att i första hand redogöra resultat för min egen-utformade teknik jag kallar för "Hantverket". Jag kommer att snudda vid vad jag upplevt ger komik samt när en process löper på utan större fallgropar eller hinder. Under avsnittet om "The Butterfly" kommer jag att redogöra för resultat vid uppkomsten av kreativa hinder och hur jag tog mig över dem samt hur jag agerade för att fånga mer poetiska drag i översättningen.

5. FALLSTUDIE I:

I'M ALLERGIC TO CATS⁷

Ur The Theory of Relativity
Av Neil Bartram och Brian Hill

PAUL

GOOD EVENING, DOCTOR O'HARA,
I'M GLAD YOU COULD MAKE IT.
I KNOW, IT'S FRUSTRATING GETTING TO MIDTOWN
AT THIS TIME OF DAY.
THE UPTOWN N R IS A PAIN.
NOT TO MENTION THE RAIN.
BUT THANK YOU FOR COMING, SIR.
I'VE GOT SOMETHING TO SAY.

(He gestures for his guest to sit and then follows suit.)

I'M ALLERGIC TO CATS.
THAT'S PART OF THE REASON
I ASKED TO HAVE DINNER WITH YOU.
I'M ALLERGIC TO CATS.
I KNOW, IT'S HARDLY A
LIFE-THREAT'NING MEDICAL HULLABALOO.

SEE, WHEN I WAS BORN THEY EXPECTED ME LATER.
SO I SPENT TWO MONTHS IN AN INCUBATOR.
EVER SINCE THAT
I CAN'T BE NEAR A CAT.

I CAN TELL BY YOUR SMIRK
YOU THINK THIS IS SILLY
AND BORDERLINE PHOBIC PERHAPS.
BUT THIS INNOCENT QUIRK
CAN CAUSE SUCH A VIOLENT REACTION
MY LUNG COULD COLLAPSE.

SO BEAR WITH ME, SIR.
THIS IS NOTHING SORDID.
YOUR PATIENCE, I PROMISE,
WILL BE REWARDED.
I'M REALLY NOT BATS.
JUST ALLERGIC TO CATS.

---

⁷ Hämtat ur *Bilaga 6: I'm Allergic to Cats*

BUT JULIE, JULIE LOVES CATS.
AS YOU KNOW, THEY'RE HER PASSION AND JOY.
SHE KNITS THEM WOOL SWEATERS
AND CROCHETS THEM HATS.
FOR THEIR BIRTHDAYS SHE SEWS THEM
THEIR OWN SPECIAL TOY.

THERE'S MEOWSER, MISS MEW,
COOKIEPUSS, ALEXANDER.

HER COUCH IS A PLAYGROUND OF PEE AND DANDER.

SO I COUGH AND I WHEEZE,
POP A FISTFUL OF CLARITIN D'S,
TRY TO HIDE BEFORE ANYONE SEES
I'M ALLERGIC TO CATS.

FOR OVER A YEAR,
I'VE HIDDEN FROM JULIE
EACH ANAPHYLACTIC DISPLAY.
CAUSE SHE'S SUCH A DEAR,
IF SHE KNEW HOW CATS MAKE ME SUFFER
SHE'D GIVE THEM AWAY.

BUT SHE IS MY WORLD. I LIVE FOR HER. TRULY.
JULIE LOVES CATS, AND I LOVE JULIE.

SO SHE TICKLES THEIR TOES
AND I SMILE AS MY THROAT STARTS TO CLOSE.
BUT I VOW THAT SHE'LL NEVER SUPPOSE
I'M ALLERGIC TO CATS.

WELL, DOCTOR O'HARA,
I FEAR THAT I'VE BURIED THE HEADLINE.
THE POINT OF THIS STORY IS MURKY
I HAVE TO CONCEDE.
I HOPE THAT I'VE SHOWN YOU TONIGHT,

(He stands)

I LOVE YOUR DAUGHTER WITH ALL OF MY MIGHT.
SO HUMBLY I STAND,
ASKING YOU FOR HER MARITAL HAND.
WEDDED LIFE WILL BE BLISSFUL AND GRAND.

WITH JULIE, AND MEOWSER, MISS MEW,
COOKIEPUSS, ALEXANDER, THE DANDER,
THE PEE.

AND ME!

Achoo!

5.1 Förarbetet

Musikalen *The Theory of Relativity* är en sångcykel på en akt bestående av 19 sånger (då inräknat repriserna av sånger) och 4 monologer. *Allergic to cats* är första solosången i föreställningen och sjungs av en karaktär vid namn Paul. Sången är fristående och berättar en egen historia i sig som endast tas upp två gånger senare, av hans partner Julie och av Julies vän Amy i en monolog. Sången finns i sin helhet under bilagor på engelska⁸ samt slutrevideringen⁹ av den svenska översättningen.

5.2 Läsa, lyssna, analysera

Jag började med att lyssna på originalensemblens inspelning¹⁰ på Spotify samtidigt som jag läste den engelska texten tyst för mig själv. Jag noterade var jag skrattade, reagerade och tog anteckningar baserat på mina spontana impulser. Jag hörde refrängen och tänkte direkt att "allergisk mot katt", inte var sångbart och den enda synonymen jag kunde komma på var "Jag tål inte". Därav kom "(för) Jag tål inte katt" upp och den skrev jag in direkt under den engelska refrängen i dokumentet. Jag började nynna på sången och memorera melodin.

Vad vill Paul?

För att få grepp om sångens spelbarhet och sceniska del använde jag mig undermedvetet av den skådespelarträning jag tränats i på Högskolan för Scen och musik vilken har sin grund i Uta Hagen, Stanislavskij och YAT-teknik. Precis som talteater finns karaktärer som drivs av olika viljor och förhindras av hinder. Detta upplever jag skapar spänning och är det som skådespelaren jobbar i. Jag lyssnade på olika versioner på youtube för att få ett grepp om hur andra personer tolkat texten. Efter att ha läst, lyssnat och tittat på andra personer¹¹ som sjungit sången var min analys att Paul vill få O'hara att godkänna hans frieri till O'haras dotter, men Pauls nervositet inför för vad O'hara ska tycka och tänka om det hindrar honom. Han känner ett behov av att berätta om kattallergin först.

⁸ Bilaga 6: I'm Allergic to Cats

⁹ Bilaga 2: Svensk översättning av I'm Allergic to cats, Slutrevidering, taget ur uppdaterat manus daterat 20180618

¹⁰ *The Theory of Relativity (Original cast recording)* Upphovsmän Neil Bartram och Brian Hill, vokalist: Michael Coele Grey, 2016. https://open.spotify.com/track/01iE89SHdqvQZ3D57LZ9DI?si=ULzhaZW9QCa2ncDK8HdM_w

¹¹ PSUMT, *Kevin Clay - Allergic to cats*, publ. 20150921, (Hämtat 20190208), <https://www.youtube.com/watch?v=laVOKNMX7w>

5.2.1 Genre och text-typ

”Komik, (franska *comique*, ytterst av grekiska *kōmiko's* 'som hör till komedin', 'komisk', av *kō'mos*, se vidare [komedi](#)), framställningsform som med hjälp av överdrift framkallar löje.”¹²

Det största spontana intrycket jag fick var att sången var rolig och mycket tack vare texten. Den var överdriven för att framkalla löje. Den bjöd på många ord och framförallt lite oväntade sådana och detsamma gällande rimmen. Exempelvis;

you - hullabaloo
later - incubator
borderline phobic perhabs - my lung could collapse.

Uptempo, lättsam och komisk. Det här var en Patter Song. I boken *B'WAY, MY WAY* beskriver Per Eltvik en Patter Song enligt följande.

”En Patter Song är en sång som lägger stor vikt vid textens snillrikhet och snabbhet. Musikaliskt är den uppbyggd kring en lätt melodi i ett litet omfång som tillåter textförfattaren att briljera.”¹³

Min analys var att situationen kring att fråga en blivande svärförälder om lov att gifta sig och den enorma anspänningen det innefattar, gav igenkänning och därmed lätt spelar på så kallad igenkänningshumor. Jag tänkte att tvisten och komiken låg i hindret, som i detta fall var en kattallergi. Det absurda i en kattallergiker som älskar en kvinna som har fyra katter, och som sedan försöker dölja sin allergi för att han är fast besluten om att det här är kvinnan i hans liv ger sympati, och skratt.

I och med egenskaperna som en Patter Song har, insåg jag att pratet var ledande och att sången skulle tjäna på att uppstå ur just prat. Jag antecknade allt detta och byggde upp situationen i mitt huvud.

¹² Nationalencyklopedin, komik. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/komik> (hämtad 2019-02-04)

¹³ Per Eltvik, *B'WAY MY WAY!* (Stockholm: Vulkan, 2016 s.141)

5.2.2 Research

För hela verket gjorde jag mycket research inom fysik, men i just denna sång finner jag ingen anledning att gå in på det, då det inte fanns några sådana termer eller metaforer närvarande som jag uppmärksammade.

För denna specifika sång gjorde jag dock en del research om kattallergi. Vad är symptomen vid kattallergi? Vad innebär livet med fyra katter? Vad äter man för typ av medicin? Vilka ämnen innehåller medicinen? Är det genetiskt? Kan det utvecklas med åren? Jag ville åt all möjlig kunskap för att få en värld att plocka ur, en terminologi. Detta låg sedan till grund för "Hanverket". Exempelvis nämner Paul "POP A FISTFUL OF CLARITIN D' S", vilket är en allergimedicin som säljs i USA. Att hitta en svensk motsvarighet till detta som skulle passa in i rytmiken kändes svårt. I research-arbetet hittade jag svenska märken, men det som skulle komma att bli min guldgruva var framförallt vad allergitabletterna innehöll, nämligen "cetirizin", vilket behändigt nog rimmar med bla. allergin, medicin och antihistamin. Om jag körde fast återvände jag till ett research-arbete för att hitta mer information och inspiration.

6. Hantverket

Under följande punkter kommer jag att visa utdrag ur min process på olika stycken i sången.

- Kopiera in den engelska texten i ett dokument.

Det var snabbt avklarat så jag gick vidare till nästa steg.

- Markera rimstruktur och besläktade ord.

Jag markerade rimstruktur med *, ** eller *** beroende på hur många ord det är som rimmar i samma stycke. Vid besläktade ord använde jag ^.

För att ta ett exempel ur helheten, blev det alltså följande:

PAUL

GOOD EVENING, DOCTOR O'HARA,
I'M GLAD YOU COULD MAKE IT.
I KNOW, IT'S FRUSTRATING GETTING TO
MIDTOWN AT THIS TIME OF DAY.*
THE UPTOWN N R IS A PAIN.**
NOT TO MENTION THE RAIN.**

BUT THANK YOU FOR COMING, SIR.
I'VE GOT SOMETHING TO SAY. *

- Börja översätta. Skriva mina svenska idéer under den engelska texten, mening för mening och sjunga mig fram.

I detta steg börjar själva hantverket. Refrängen hade jag sedan innan i "Läsa, lyssna, analysera" och den var därmed redan inskriven. Jag kunde melodin utantill så att jag enkelt kunde nynna på den samt att jag hade memorerat de flesta rytmer.

Mitt första tillvägagångssätt var sedan att helt enkelt bara direktöversätta ur huvudet. Jag valde att skriva den svenska texten utan versaler för att lättare kunna se skillnad på vilken rad jag jobbade med. Som väntat märkte jag snabbt att det saknades stavelser för att få det att gå ihop, jag ersatte dessa med det första som dök upp i mitt huvud, som en markering för att "här saknas det en stavelse". Det fick bli "blubb".

PAUL

GOOD EVENING, DOCTOR O'HARA,
God kväll blubb doktor O'Hara
I'M GLAD YOU COULD MAKE IT.
vad bra att ni blubb-blubb

Så, i detta läge visste jag att jag hade de här två raderna att jobba med och därmed 14 stavelser att få in informationen om att Paul tilltalar någon, nämner doktors titel för att bibehålla mottagarens status och sedan någon form av inledningsfras av ett kallprat. Jag visste också att det inte behövde rimma enligt upptäckten i min tidigare rimstruktur.

Jag ställde mig frågan: "Hur skulle jag själv sagt om jag var i en liknande situation?" Jag testade att säga något rakt ut i luften. Aha.

GOOD EVENING, DOCTOR O'HARA,
Så bra blubb doktor O'Hara
I'M GLAD YOU COULD MAKE IT.
att ni kunde komma.

Toppen! Det fick duga för nu.

Efter det fanns det bara ett "blubb" kvar att ersätta med någonting annat. Jag tänkte på nervositeten och statusskillnad mellan Julies förälder och Paul själv och tänkte att en till titel kanske skulle fungera, att han är så nervös och vill så väl att han går lös på att titulera.

GOOD EVENING, DOCTOR O'HARA,
Så bra Herr, Doktor O'Hara
I'M GLAD YOU COULD MAKE IT.
att ni kunde komma.

Fint. Då fortsätter vi.

6.1 Att rimma

Efter det fortsatte jag på samma sätt, men lämnade resten av det ovanstående stycket då det kändes klurigt, ingenting kändes självklart så jag gick vidare, vidare till någonting jag faktiskt hade, vilket var refrängen.

I'M ALLERGIC TO CATS.^
 Jag tål inte katt.
 THAT'S PART OF THE REASON
 I ASKED TO HAVE DINNER WITH YOU.*
 I'M ALLERGIC TO CATS. ^
 Jag tål inte katt.
 I KNOW, IT'S HARDLY A LIFE-THREAT'NING
 MEDICAL HULLABALOO. *

Jag tänkte länge och direktöversatte och tänkte igen. Nu började jag också att markera de svenska fraserna med markeringspenna för att kunna se ännu tydligare när jag sjöng med till inspelning på Spotify. Att sjunga blev mitt sätt att testa mig fram för att kolla sångbarheten.

Först jobbade jag med rimmet "kväll" i och med att jag tagit bort "good evening" i första stycket. För att hitta ett rim till ordet kväll gick jag in på rimlexikon.nu, vilket tillsammans med synonymer.se och google translate skulle komma att bli mina bästa vänner för detta arbete. Jag hittade ett relativt udda ord jag själv inte säger överdrivet ofta till vardags och som skulle kunna fylla en funktion i sammanhanget - "bagatell". Nästa fråga för mig blev då: "Hur jobbar jag med det?"

I'M ALLERGIC TO CATS.^
 För jag tål inte katt.
 THAT'S PART OF THE REASON
 Det delvisa syftet
 I ASKED TO HAVE DINNER WITH YOU.*
 till varför jag bjöd dig ikväll
 I'M ALLERGIC TO CATS. ^
 Jag tål inte katt.
 I KNOW, IT'S HARDLY A LIFE-THREAT'NING
 Nånting etc blubb-blubb-blubb
 MEDICAL HULLABALOO. *
 logisk bagatell...?????

Nej, där körde jag fast. Betoningar var konstiga och jag hittade inget sätt att jobba med rimmet ikväll och bagatell. Och stavelserna, usch. Jag var inte villig att ge upp originalrytmiken riktigt än. Jag fick byta rim helt enkelt. Jag testade "du", som blev:

THAT'S PART OF THE REASON
 "det är delvis därför
 I ASKED TO HAVE DINNER WITH YOU.*

jag bad att få ses jag och du.”

Men jag kunde inte jobba vidare och hitta något vettigt rim till ”hullabaloo”-delen ändå. Jag fortsatte och testade med ”dig”.

Jag satt med flera olika varianter i försök att lyckas rimma ”dig” med ”nässpray”, då det angränsade på temat ”allergi”, men insåg sedan att det ändå var fel rytmik och inte sångbart när jag testade själv. Efter en del knåpande hamnade jag dock med följande resultat:

I'M ALLERGIC TO CATS.
 För jag tål inte katt
 THAT'S PART OF THE REASON
 det är väl typ därför/ det är delvis därför
 I ASKED TO HAVE DINNER WITH YOU.
 jag bad att få träffa just dig
 I'M ALLERGIC TO CATS
 För jag tål inte katt.
 I KNOW, IT'S HARDLY A LIFE-THREAT'NING
 jag vet, jag dör inte, gör jag så
 MEDICAL HULLABALOO.
 dör jag av piller och spray.”

Så fort jag hade ett utkast jag kunde leva med, gick jag vidare till ett nytt parti, för jag kan alltid gå tillbaka och ändra. På den andra raden skrev jag två alternativ (markerat med ett / emellan.).

Alternativen fick stanna så länge behovet fanns. I slutändan valde jag ”det är delvis därför” för att jag tyckte att det matchade Pauls vilja bättre samt det engelska originalet.

- Ett ord ger ett annat ord och jag tar hjälp via synonymer och rim via internet.

Rimlexikon.nu. Synonymer.se. Google translate.

Dessa var de verktyg jag använde mig mest av under just ”Hantverket”. Jag hade jobbat så här tidigare och valde samma metod. Precis som jag beskrev ”dig” och ”spray” innan arbetade jag vidare. Ett ord inspirerar till ett annat och till orden där emellan. Jag tog reda på vad jag ville få fram i varje fras och gick inte det att få in just där, kanske det fanns möjlighet senare i sången. Det viktigaste var att skriva någonting hellre än någonting perfekt från början.

I en intervju med kompositören Kristen Anderson-Lopez som bla skrivit musiken till Frozen och Book of Mormon, säger den kända Disney-kompositören Alan Menken, känd för bla musiken till Lilla Sjöjungfrun, Pocahontas, Ringaren i Notre Dame mfl, följande om processen för blivande låtskrivare:

“At first they're digging a hole, cause they wanna, you know, find gold. At first they're digging this hole thinking; what the hell am I digging this hole for? It's just dirt, I'm not getting anywhere - it's just dirt. Can I stop? No. Keep going. Alright.

And eventually *bing*. Ah! It's gold...? Oh okay! I don't mind digging holes anymore."¹⁴

Det finns något i det här som vidrör att inte döma själva "grävandet" efter guld, att fortsätta ändå, att gräva för grävandets skull och hoppas på att det säger *bing*. Jag grävde och ibland hittade jag guld. Det finns en intervju jag tyvärr inte kan hitta längre, men som jag väljer att nämna ändå, där jag minns att Menken sa "Don't be the editor too fast". Jag tar upp detta eftersom att det gjort stort intryck på mig och blivit något som jag alltid försöker bära med mig i mitt arbete.

Någon gång kommer man dock till att det bara inte går att gräva mer. Inga ord känns rätt och ingenting inspirerar till något annat. För att få igång den kreativa lusten igen vänder jag mig till nästa metod. Att lägga en duk över bunken för att låta texten jäsa. Gå därifrån, vila, göra någonting annat. Inkubera.

6.2 Inkubation och kreativ lust

"Exceptional creators throughout history have said that their best ideas emerge from an unguided, unconscious process that creativity researchers call incubation. To provide time for incubation, many creative people force themselves to stop working periodically. They take time off from the hard, focused work to engage in an unrelated activity—gardening, walking—or to work on another problem for a while. "

R. Keith Sawyer. *Explaining creativity*, 97¹⁵

Jag upplever översättande som vilken annan kreativ process som helst. Som när jag övar in en sång, föreställning, monolog, dans eller tecknar en teckning. Även om jag planerade in stunder för översättning i min kalender och jobbade med "Hantverket" inom den tidsramen så fanns det ett stopp. Så när lusten dog ut, jag körde fast eller var alldeles för trött, då lät jag texten vara för att vid ett senare tillfälle komma tillbaka till den när jag fick lust igen. Jag hade tillit till att lusten och energin skulle återkomma och då lät jag texten inkuberas, ruva, jäsa under tiden.

Jag ser inkubering som en metod i sig likväl som en problemlösare. Det hjälper mig att inte döma mig själv och inte heller de utkast jag kommer med. Jag kan alltid komma tillbaka och ändra. Jag upplever att det bygger upp en tro till mitt eget skapande och därmed också ett lugn. Jag kommer hitta guld till slut.

Under mina olika inkuberingsperioder som kunde vara en timme, en dag eller likväl två veckor så upptäckte jag flera saker som blev gynnande för min kreativitet:

¹⁴ Dramatists Guild Foundation, *Alan Menken & Kristen Anderson-Lopez*. Publ. 20161206. Hämtat (20190203). <https://www.youtube.com/watch?v=QYthXY3yhn4>

¹⁵ Sawyer, R. Keith, *Explaining creativity* [Elektronisk resurs] : the science of human innovation, 2. ed., Oxford University Press, New York, 2012, s.97.

6.2.1 De spontana idéerna, mobilen och duschtekniken

Den kreativa processen slutade aldrig, även om jag gjorde någonting annat, som skolarbete, tränade, träffade kompisar eller betalade räkningar. Texten jäste undermedvetet och plötsligt kom en ny idé. Den nya idén kunde vara en lösning på ett problem jag upplevt, jag fick som en uppenbarelse på att se någonting ur ett annat perspektiv, att flytta om ett fokus. Då skrev jag ned idén där jag kunde, på en servett eller ett kvitto, men framförallt under anteckningar på min mobil.

Ett exempel ur "I'm Allergic to cats" var det första stycket ur sången, som jag tidigare i texten lämnat med anledning av att jag inte kom på något jag tyckte lät vettigt. Jag hade dock vid ett senare tillfälle fått till ett första utkast där det stod:

"I KNOW IT'S FRUSTRATING GETTING
 Jag vet hur fruktansvärd kön är
 TO MIDTOWN AT THIS TIME OF DAY.*
 så här sent påväg in till stan.

THE UPTOWN AND "R" IS A PAIN.**
 Med ombyggantion i fil tre
 NOT TO MENTION THE RAIN.**
 och sen snöstorm på det.
 BUT THANK YOU FOR COMING, SIR.
 Men tack att ni kom ändå.
 I'VE GOT SOMETHING TO SAY.*"
 Nu ska sanningen fram.

Problematiken här var att i originalstrukturen så rimmar alltså "day" och "say". "Stan" och "fram" gör inte det, då stan har ett långt A och fram har ett kort A.

Slagen i takten låg på "Så HÄR sent påVÄG in till STAN" och det kändes inte givet med framförallt en betoning på "HÄR". Det var inte kommunikativt när jag testade själv och inte sångbart i den mån jag ville - och framförallt var det inget jag kom ihåg eller kunde sjunga i duschen, som jag kunde med andra stycken. Gick någonting att sjunga i duschen var det något att behålla. Duschtekniken. Med det sagt, fanns det säkert ett bättre alternativ för stycket.

Jag letade efter ett svenskt kallprat om bilköer eller transport. I och med att jag själv inte har körkort, gick jag till det närmsta jag kom att tänka på i min erfarenhetsbank. Jag satt på en spårvagn när tankebanan kom.

Jag tänkte tillbaka på middagsbjudningarna mamma och pappa hade när jag var liten. Vad brukade de prata om med sina vänner? Hur gick det kallpratet? Vilka fraser använde de för att starta upp en konversation? Jag ville även nå något som var universellt eftersom att jag inte då visste var föreställningen befann sig rent geografiskt, bara att jag skulle försöka matcha in det så gott jag kunde till svensk kultur och svensk igenkänning. Jag tog upp

webbläsaren i mobilen och googlade rim på "fram" och på "stan" som jag skrivit i utkastet, för att se vilken jag skulle kunna jobba vidare med. Jag hittade mer passande och möjliga ord under "fram" till mitt kallprat. Jag fann "försvann". Detta resulterade i att frasen blev så här:

"JAG VET ATT KVÄLLSKÖN ÄR KÄMPIG,
SEN AVFARTEN NORRUT FÖRSVANN

MED OMBYGGNATION I FIL TRE
OCH SEN SNÖSTORM PÅ DET
MEN, TACK ATT NI KOM ÄNDÅ,
NU SKA SANNINGEN FRAM"

Och vips så fanns där ett rim. Fram och försvann är inte bokstavligen rimmade utan de delar en gemensam vokal och snarlik konsonant när man säger eller sjunger det. Betoningen på slagen blev bättre och går att se tydligare i notbilden.

PAUL: 2 **Colla voce**

Good eve - ning, Doc - tor O' - Ha - ra, I'm glad you could make it. I know it's
Jag vet att

Even - ing get - ting to mid - town at this time of day. The up - town N R is a pain.
kvälls - kön är kämp - pig sen av - far - ten norr - ut för - svann.

Hämtat ur det engelska librettot.¹⁶

7. Yttre öga/feedback

Efter mitt arbete enligt "Hantverks"-metoden och inkubation gick jag vidare till att dela med mig och öppna upp för feedback från någon annan. Jag har upplevt i tidigare processer att det är lätt att bli hemmablind och även om jag tycker att det jag skrivit är bra - hur kan jag veta det? Hur vet jag att det är kommunikativt, sceniskt, sångbart och berörande? Bäst att kolla om någon annan reagerar så som jag tänkt och strävat mot. En slags provpublik.

¹⁶ Se Bilaga 7: I'm allergic to cats, notbild.

7.1 En nära vän jag litar på

När det väl fanns ett första utkast på sången där jag visste vad jag gillade, vad jag skulle behöva åsikter på och vad jag accepterade som lösningar men innerst inne visste att jag inte var nöjd med, då ringde jag en nära vän vars omdöme jag litar på. Jag ringde min bästa kritiker - Mamma.

Min mamma är en nära vän som aldrig skulle linda in någonting i bomull för någon, inte ens sin egen dotter. Av den anledningen vet jag att hon alltid kommer att säga sin sanna åsikt och hon kommer alltid motivera sin åsikt och presentera fakta vid behov. Hon har en lång karriär bakom sig, både kandidat och masterexamen och är en person som innehar en allmänbildning utöver det vanliga. I och med detta, visste jag också att hon med stor säkerhet skulle komma att reagera om något skulle var fel rent grammatiskt. Under processen bodde vi i olika städer, så jag valde att ringa henne och därmed inte ses i verkligheten. Jag sjöng det första utkastet av den svenska texten¹⁷ och hon lyssnade.

Hon skrattade.

Och hon tyckte att den var rolig.

Vi diskuterade texten och situationen och hon bekräftade de tankar jag hade och det gav mig övertygelse till att jag nått något som var kommunikativt - då hon förstätt situationen och karaktären, sångbart - för att hon inte hörde något hon tyckte skavde eller i alla fall reagerade på, berörande - för att hon skrattat och gjort spontana ljud åt berättelsen. Grammatiskt hade hon inga synpunkter. Sceniskt gick ännu inte att veta.

7.2 Regissören

I nästa steg skickade jag samma utkast, till regissören för projektet. Hon läste texten innan och jag sjöng för henne så hon fick höra.

Hon skrattade också.

Utöver att hon tyckte att det var bra reagerade hon på en sak.

SO SHE TICKLES THEIR TOES

Så hon klappar dom snällt

AND I SMILE AS MY THROAT STARTS TO CLOSE

och jag ler fastän halsen har svällt

BUT I VOW THAT SHE'LL NEVER SUPPOSE

Så hon inte ser tåren jag fällt

I'M ALLERGIC TO CATS

För jag tål inte katt.

¹⁷ Bilaga 1: Svensk översättning av I'm Allergic to Cats, fullt utkast, revidering 20170819

Det kändes inte rätt och hon föreslog att jag skulle använda mig av någonting annat, exempelvis päls. Det här var en sådan fras jag accepterat, men innerst inne visste att det skulle kunna gå att hitta något bättre. Det såg regissören. Tillsammans kom vi fram till ”ja, på grund av all päls som dom fällt”. Detta gjorde bilden tydligare och därmed mer kommunikativ och mer komisk. Det knöt ihop bilden bättre och lyfte det absurda och tragiska med hans kattallergi istället för ”tåren” som jag upplevde inte var lika bra. Kanske för att ”tåren” lät Paul ge vika för ett hinder snarare än att fortsätta jobba vidare för sin vilja.

7.3 Textens möte med skådespelaren

Väl i rep-perioden hade jag förturen att vara en skådespelare i produktionen och jag fanns tillgänglig att prata med. Väl på kollationeringen fick jag höra skådespelarna sjunga och det blev det tydligt att materialet var sångbart även för någon annan. Men, det var en fras sångaren som sjöng ”I’m allergic to cats” upplevde svår att sjunga:

JAG KAN SE PÅ DITT FLIN
HUR FÅNIG JAG LÅTER, JA
NÄSTINTILL PSYKSJUK, JAG VET

Det var kombinationen av vokalerna Y och U efter varandra på jämna åttondelar i ordet PSYKSJUK som blev problematisk. På svenska när vi säger ordet ”psyksjuk” är det inte två jämna åttondelar utan snarare en punkterad åttondel följt av en åttondel - med andra ord: ”Lång, kort” - istället för - ”kort, kort”. ”Lång, kort” var det jag hade hört på inspelningen men det jag sett förbi i detta fall var att i noten stod det två jämna åttondelar. Tillsammans valde vi att lösa detta genom att göra en musikalisk förändring och helt enkelt göra likadant som sångaren på originalinspelningen; pratsjunga eller dra lite på åttondelen. Jag var nöjd med nyansen som ordet ”Psyksjuk” gav, det speglade ”border line phobic” i sin överdrivna ton och jag valde därför en musikalisk kompromiss.

I slutändan vid publikmöte upplevde jag att texten flöt. Jag som satt på scenen och iakttog under numret hörde publiken skratta och följa Paul. Jag kände att jag hade lyckats fånga dem engelska nyanserna till det svenska språket. Texten¹⁸ var kommunikativ, sångbar, berörande och nu även sceniskt förkroppsligad. Det fungerade.

8. Sammanfattande reflektion

Det här tillvägagångssättet upplevde jag fungerade väl på den här sången. Jag fann en glädje i att skriva den och jag tror att det har mycket att göra med att just orden står i fokus. Snillrikt och fyndigt, det är en utmaning som får mig att ticka. Utrymmet för inkubation gjorde att jag hittade många av lösningarna på egen hand. Jag gillade också

¹⁸ Bilaga 2: Svensk översättning av I’m Allergic to cats, Slutrev, taget ur uppdaterat manus, 20180618

sången, jag själv tyckte att det engelska originalet var roligt och jag ville verkligen försöka fånga upphovspersonens intention. Jag upplever också att jag förstod vem Paul var från första början, utan att jag nödvändigtvis var medveten om det.

Men, fungerar dessa metoder på ett annat verk och på en annan typ av sångtext? Vad händer om arbetsförhållandena förändras? Större tidspress och med mindre utrymme för inkubation? Poesi istället för komik och vad händer när det är en karaktär jag inte förstår - och inte gillar? Och en sång jag inte gillar? Vad gör jag då? Hur påverkar det resultatet? Och hur gör jag för att få ett så kommunikativt, sångbart, sceniskt och berörande resultat ändå?

9. FALLSTUDIE 2: THE BUTTERFLY¹⁹

Ur The Story of My Life
Av Neil Bartram och Brian Hill

THOMAS

IN A FAR OFF LAND
THERE LIVED A BEAUTIFUL BUTTERFLY,
IN A KINGDOM FULL OF BLOSSOM COVERED TREES
AND WINDING THROUGH THIS PARADISE
A RIVER DANCED ALONG
AND PLAYED WITH THE CONSTANT SUMMER BREEZE.

THE BUTTERFLY
FOUND A TINY BRANCH AT THE RIVERSIDE
AND WATCHED THE WATER RUSHING WHO KNOWS WHERE.
CAREFULLY HE SHELTERED
FROM THE POWER OF THE BREEZE
FOR SURELY IT COULD TOSS HIM THROUGH THE AIR.

"I'M A BUTTERFLY"
HE SAID.
"TRIVIAL AND SMALL
AND IN THE GREATER SCHEME OF THINGS
I DON'T MEAN MUCH AT ALL,

SO I'LL FLAP MY WINGS TO STRETCH MYSELF
AND JUST ENJOY THE VIEW.
I'M A BUTTERFLY, WHAT MORE CAN I DO?"

THOMAS begins to gain confidence. ALVIN stops his work and watches his friend.

ONE AFTERNOON THE BUTTERFLY ASKED THE RIVER
"MADAM, WHAT MAKES YOU HURRY SO?
WHAT SPLENDID DESTINATION

ARE YOU RIPPLING TOWARD? WHERE, OH WHERE DO YOU GO?"

THE RIVER SAID, "I'M HEADED FOR THE OCEAN,
AND THE SUMMER BREEZE INSPIRES ME TO RACE.

---

¹⁹ Hämtat ur Bilaga 8: The Butterfly

MY FRIEND, YOU'D LOVE THE OCEAN.
IT'S REMARKABLE TO SEE.

WON'T YOU JOIN OUR FRIENDLY CHASE?"

"I'M A BUTTERFLY"

HE SAID.

"TRIVIAL AND SMALL
AND IN THE GREATER SCHEME OF THINGS
I DON'T MEAN MUCH AT ALL,

SO I FLAP MY WINGS TO STRETCH MYSELF
AND JUST ENJOY THE VIEW.
I'M A BUTTERFLY, WHAT MORE CAN I DO?"

SO THE BUTTERFLY, HE DREAMED OF THE OCEAN.
HE LONGED TO FLUTTER HIGH ABOVE THE SEAS,
BUT THERE ARE DANGERS IN THE SKY
FOR A TINY BUTTERFLY.

SO FROM HIS BRANCH
HE ASKED A QUESTION OF THE BREEZE.

"WHAT MAKES YOU CHASE THE RIVER
T'WARD THE OCEAN?"

THEN THE BREEZE TOLD HIM A MOST AMAZING THING.
"I'M SIMPLY MADE UP OF THE CURRENTS IN THE AIR
THAT START FROM THE MOVEMENT OF YOUR WING,
YOUR TINY WING."

"YOU'RE A BUTTERFLY MY FRIEND,
POWERFUL AND STRONG
AND I'M GRATEFUL FOR THE WAY
YOU'VE ALWAYS HURRIED ME ALONG.
WHEN YOU FLAP YOUR WINGS TO STRETCH YOURSELF
IT MIGHT SEEM SMALL TO YOU

BUT YOU CHANGE THE WORLD WITH EVERYTHING YOU DO."

SO HE STRETCHED HIS WINGS
AND TOOK OFF FROM THE SAFETY OF HIS TREE

AND THE BUTTERFLY FINALLY SAW THE SEA.

9.1 Inledning

Föreställningen ”The Story of My Life”²⁰ handlar om de två barndomsvännerna Alvin och Thomas som vid 11 års ålder lovar varandra att, den som inte dör först, skall göra den andres minnestal på den andres begravning. Åren går och Thomas växer upp att bli en känd, hyllad författare medan Alvin stannar kvar på den lilla hemorten för att ta hand om sin sjuke fars bokhandel. När Alvin sedan går bort kommer Thomas tillbaka för att skriva ett minnestal - som han lovat, men får inte fram ett ord. Det är oklart hur och varför Alvin dog och tankarna hemsöker Thomas. Det är här musikalen börjar och publiken får följa Thomas, som med hjälp av Alvin i sitt huvud återupplever minnen från barndomen för att ta reda på vad som egentligen hände med Alvin och varför de två vännerna gled isär.

Sången ”The Butterfly” är den sjunde genomsjungna sången ur verket The Story of My Life och sjungs av karaktären ”Thomas Weaver” när han i ett minne läser upp den första berättelsen han skrev, nämligen ”The Butterfly”, för sin då bäste vän Alvin.

I mitt arbete med denna sång använde jag mig av samma metod (Hantverket) som jag beskrev under arbetet med ”I’m Allergic to cats”. I följande avsnitt kommer jag dock inte att redovisa metoden ytterligare, utan fokusera på vad som hände när jag stötte på ett oförutsett hinder. För att måla en så bra bild som möjligt kommer jag att återberätta lite kort om förarbetet.

9.2 Kort om genre, text-typ och analys

ALVIN

And what if I say I don't like it?

THOMAS

Then it's a whole different story.

ALVIN

Oooh! Your life is in my hands. I like this. Read.

ALVIN continues his work as THOMAS reads.

THOMAS

The Butterfly. By Thomas Weaver.

ALVIN

The Butterfly?

---

²⁰ Fakta hämtat från *The Story of My Life*, senast uppdaterad 2007, <https://www.bartramandhill.com/the-story-of-my-life>

samt *Mitt livs berättelse*, 2019, <https://sv.opera.se/forestallningar/mitt-livs-berattelse-2018-2019/>

THOMAS continues hesitantly.

När Thomas Weaver sjunger sången "The Butterfly" läser han upp sitt bidrag till en college-ansökan, han vill komma in på en författarlinje. Thomas är i 18-års åldern och det är första gången han skrivit en hel berättelse. Textens tema är inspirerat av hur Alvin, i ett tidigare minne, precis innan de ska börja gymnasiet/High school, predikat engagerat om "fjärilseffekten" medan Thomas tyckt att Alvin var töntig och borde växa upp. Vid min första lyssningen fann jag både musik och text poetisk, lyrisk och målande. Naturmiljön förde tankarna till en saga, eller framför allt en fabel.

"fabel /../, en kort allegorisk berättelse i vilken förmänskligade djur med sina handlingar och repliker åskådliggör en moralisk lärdom som gärna avslutningsvis formuleras som en sederegel, t.ex. "den som gapar över mycket, mister ofta hela stycket"."²¹

I texten finns de tre huvudkaraktärerna: "The wind/the breeze", "The River" och "The Butterfly". Sensmoralen upplevde jag handlade om att oavsett om du är liten, kan du göra storartade saker, bara du vågar.

Jag upplevde att Thomas vilja var att få Alvin att bekräfta att texten var tillräckligt bra. Han hindras av att han är rädd för att Alvin inte ska tycka om den. Jag lyssnade på sången²² på Spotify och tittade i noten.

Även om jag antog att jag hade gjort mitt grundarbete var det ändå något som inte kändes rätt och det skulle ha att göra med just Thomas som karaktär, nämligen:

Jag gillade inte Thomas.

Jag tyckte att sången var klyschig, inte särskilt originell och den gjorde mig arg. Jag såg sången som hans stora, vackra, tenorstund i musikalen som han senare i livet (slutet av akten) skulle bli hyllad för. I detta läge trodde jag inte att det skulle göra någon skillnad för mitt arbete. Visserligen gillade jag inte honom och låten, men att "gilla" materialet var inte mitt arbete. Jag skulle ju endast föra fram upphovsmännens intentioner och det de skrivit. Klockan tickade. Jag valde att jobba vidare istället för att gå till botten med mitt "ogillande".

10. Hantverket

Jag jobbade efter precis samma metod som jag beskrev under avsnittet om "I'm allergic to cats".

- Kopiera in den engelska texten i ett dokument.

²¹ Nationalencyklopedin, fabel. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/fabel> (hämtad 2019-02-04)

²² *The Story of My Life (Original Broadway cast recording)* Neil Bartram och Brian Hill, vokalist: Will Chase, 2009. <https://open.spotify.com/album/1nn7BXLnyJeQu8Vzcpw5MV?si=IDXDDQqplQCyhTMN9lgyVHQ>

- Markera rimstruktur och besläktade ord.
- Börja översätta. Skriv mina svenska idéer under den engelska texten, mening för mening och sjunga mig fram.
- Ett ord ger ett annat ord och jag tar hjälp via synonymer och rim på internet.

Till skillnad från föregående projekt jobbade jag med en annan typ av tidspress. Regissören ville tidigt ha en ”smak-provs-workshop” för att höra sångarna, men också för deras skull för att få testa material. Vi valde ut några sånger för detta, där i bland ”The Butterfly”. Platsen för inkubation blev minimal, men glädjen fanns där och jag antog utmaningen. I och med detta skulle jag alltså komma att få feedback mycket tidigare i processen än i det tidigare projektet.

Det första utkastet, REV20180412, var långt ifrån färdigt, men det var ett utkast. Tidspressen gjorde att jag slarvade med att jämföra med noten och jag la vikt vid att få fram ett resultat.

10.1 Revideringarna

Vi tittade på framför allt två revideringar tillsammans; jag, regissören, sångarna och den musikaliskt ansvarige, hädanefter även kallad kapellmästaren.

Revidering 20180412.²³

Nej. Den gick inte hem.

Jag hörde hur sångaren fick anstränga sig. Han tyckte också att den skavde. Jag såg det och han sa det. De andra sångarna gick bra. Men det var något med just den här. Den var bra, - helt okej - för ett första utkast, men det var någonting som gav dissonans hos sångaren, hos kapellmästaren och i mig. Men vad det var kunde jag inte sätta fingret på.

Jag jobbade vidare med mitt utkast utan större eftertanke i och med att jag ju inte grävt efter orden särskilt länge. Det finns nog guld i botten på det här hålet. Det fanns också 180 sidor till av klaverutdrag att gräva i, så det fick duga för stunden. Huvudsaken var att jag hade någonting, man kan alltid gå tillbaka och ändra sen.

Revidering 20180611.²⁴

Här hade jag ett helt svenskt manus och det var dags för genomsjungning igen. Detta för att regissören skulle få höra sångarna sjunga texterna men även för mig. Vi tog anteckningar.

Texten var bra. Men ”The Butterfly” och Thomas andra solosång ”1876” stack ut jämsides de andra texterna. De skavde. Texten och musiken gick inte ihop. Det lät inte som ett flödande stycke utan mer som instoppade ord som inte fick klinga ut.

²³ Bilaga 3: Svensk översättning av The Butterfly, Revidering 20180412

²⁴ Bilaga 4: Svensk översättning av The Butterfly, Revidering 20180611

Sångaren som sjöng Thomas sånger framförde vissa synpunkter gällande detta och noterade vissa sådana ställen. Han sa att jag inte hade tagit vara på rytmerna i sången. Ett exempel på detta var tex.:

17 **Tempo (slightly under $\text{♩} = 178$)**

vacker dag så satt fjär - i - len bred - vid älv - ens ström, och

21 un - dra - de var våg - or - - na tog slut.

Bild tagen ur Revidering 20180611.²⁵

De svenska ordens rytmik blev konstiga när de stoppades in i noternas rytmik. Det var inte omöjligt att sjunga, men inte flödande sångbart och därmed heller inte kommunikativt eller berörande, vissa delar kanske, men långt ifrån hela sången. Sångaren hade rätt, men vid det här laget var jag så trött att jag verkligen bara behövde vila. Jag hade andra sånger som jag visste hur jag skulle lösa inför den sista revideringen innan sommaren. I "The Butterfly" var jag blank.

Jag beslutade mig för att skriva Thomas två sista sånger efter sommaren och leverera dem separat. Jag kände på mig att det var något mycket större än att bara hitta andra ord i den unga Thomas två sånger. Jag kände en känsla av att jag missat något, jag behövde tänka om

²⁵ Se bilaga 4.

och jag behövde tid att tänka om. Jag behövde slänga över duken på degen och gå därifrån. Jag tog tre veckors semester.

10.2 Att fånga en intention

Efter tre veckor av inkubation började jag jobba igen. Jag ville gå till botten till varför sången inte blev bra. Vad hade jag missat och varför påverkade det så mycket? Ännu en gång vände jag mig till min bästa kritiker - mamma.

Hon och jag diskuterade och hon blev ett bollplank. Tillsammans kom vi fram till att jag dömt karaktären. Jag visste att jag inte gillade Thomas, men varför då egentligen? I min reflektion kom jag fram till att, för mig, var han typexemplet av ett manligt så kallat geni. En person som hyllats för sina verk, betett sig illa och tagit åt sig av äran för någon annans idé. Det påverkade mig personligen. Thomas blev ett manligt geni, men det var just det som var grejen. Thomas blev ett manligt geni i vuxen ålder, men han var inte ett när han var elva år och inte vid arton heller. Det kom i takt med att han skrev sina verk i vuxen ålder. I grund och botten brann ju Thomas för ordets kraft, genuint.

Jag insåg att jag hade trott att Thomas som ung hade en baktanke med allt. Det hade inte funnits i min tankesfär att texten han skrev skulle vara hans genuina bidrag och ett på riktigt ärligt försök. Han menade verkligen den här, för mig, mediokra sången. Det var ju också hans första försök till en berättelse - det är svårt att skriva något världsomvälvande på sitt första försök. Han var 18 år, naiv, och målade upp en romantiskt vacker saga om en fjäril som drömde om något större och han delade den sidan av sig själv med den enda personen han kände verklig tillit till.

Jag kom fram till att det var det som gjorde sången vacker och poetisk. Nakenheten, för sin bästa vän. Var det det som var upphovsmännens intention egentligen? Var det det jag skulle fånga? Jag kände att jag hade hittat något här att utforska, så jag började om. Jag tog upp ett nytt dokument, tittade på noten noga och började om mitt hantverk. Från början.

10.3 Slutskedet

Till kollationeringen hade texten lyft väsentligt, även unga Thomas andra sång "1876" fick ett uppsving. Den musikaliskt ansvarige kommenterade detta och även sångaren själv. Texten var mycket bättre. Den var kommunikativ, sångbar och berörande. Jag tror att det var för att jag nu visste vad jag som textförfattare skulle kommunicera och var det kom ifrån. Jag förstod Thomas och därmed även upphovsmännens intention.

Till den sista revideringen, 20181007, var projektet nära slutet av sin repperiod. Den musikaliskt ansvarige kom med några anteckningar på sången då han tyckte att en viss formulering i en tidigare revidering var mer målade och poetisk. Jag höll med och vi ändrade.

Resultatet som till sist blev texten som sjöngs i föreställningen blev väldigt vacker. När jag själv såg föreställningen drogs jag in i Thomas värld och jag såg att skådespelaren/sångaren gestaltade Thomas genuina, unga jag, och hans intention. Hur skådespelaren tänkt vet jag inte, men jag såg precis det som jag själv kommit fram till. I efterhand har jag blivit lite extra kär i just den här sången, för, det jag hör är min process och en person jag lärde mig att förstå och till sist - tycka om.

Så hur förstår man att något inte fungerar? Och hur löser man det?

I mitt fall var det att någonting inte kändes rätt och att även andra uppfattade texten som "skavig". En magkänsla eller intuition talade. En inernaliserad känsla som jag fortfarande inte kan sätta fingret på. Att ställa frågorna kring om något är sångbart, kommunikativt och berörande hade kunnat hjälpa, men jag hade troligen varit för upptagen av att nå ett resultat för att lyssna till svaren. Jag var inte medveten om att jag inte såg kärnan i sången och att jag grävde åt fel håll. Jag tror att just tidig feedback fick mig att tappa kontakten med min metod och min inre röst och i och med detta gick jag inte vidare i att undersöka min uppfattning av karaktären. Inkubationstiden hjälpte mig att hitta tillbaka till kontakten till den där känslan jag fortfarande inte kan sätta fingret på och efter det uppstod ett bättre resultat.

II. Slutsats

Efter avslutad studie av dessa verk, med förstoringsglasat höjt mot en sång ur vardera vill jag konstatera att en bra, eller mycket bra översättning av ett musikdramatiskt verk är:

Sångbar, kommunikativ och berörande.

Min upplevelse är att försvinner en utav ingredienserna, försvinner allihop, ingen av dem kan fungera ensamma om resultatet ska bli lyckat. Det som möjliggör själva gestaltningen är när dessa tre arbetar tillsammans. Först då kan man testa och hitta något som obehindrat går att förkroppsliga sceniskt. Genom det här arbetet har jag kommit fram till hur jag kan jobba för att uppnå det. Den metod jag vaskat fram de senaste fem åren fungerar för mig, men jag har insett att den också bygger på ett fokus på upphovspersonernas intention, och att intentionen är viktig för mig.

Jag inser också att jag har ett väldigt strukturerat sätt att jobba på. Jag känner mig tillfreds när jag får jobba så. När jag inte tog mig tiden att följa mitt tillvägagångssätt helt uppstod en dissonans i mig som påverkade texten, som i tex. "The Butterfly", framförallt eftersom att jag valde att inte ta itu med det som skavde. Jag hittade dock en lösning när jag återvände till min ursprungliga metod och fann svar med hjälp av just inkubation.

Jag tror att om jag själv inte har hunnit skapa en uppfattning, som för mig innebär så många detaljer som möjligt, så börjar kontakten med min inre konstnärliga röst att blekna. I ett senare skede tror jag att det skulle kunna leda till att jag till slut endast förlitar mig på vad alla andra tycker. Jag känner att just det, inte är någonting jag vill sträva efter. Jag vill ha en åsikt och jag vill finna glädje i arbetet.

Jag har haft svårt att finna lust i mina primära studieämnen under min tid på skolan och jag tror att upptäckterna jag gjort i detta arbete kommer att kunna hjälpa mig med det. Jag har släppt in yttre ögon för tidigt och förlitat mig på andras metoder istället för att lyssna till det sätt jag upplevde

fungerade väl för mig. Jag kan urskilja ett mönster i mitt konstnärskap och jag tror att jag fungerar på samma sätt i allt kreativt jag gör. Jag ser fram emot att använda den kunskapen i mina resterande uttrycksformer. Resultatet blir bättre och jag blir lyckligare.

Jag tror också att det är just glädjen och lusten som driver mig till att vilja skriva, eller uttrycka någonting - och vilja göra det bra. Därför tilltalas jag så mycket av Jennie Rydén's masterarbete om kreativ lust och inkubation. Det bekräftar hur jag vill arbeta för att ha roligt och därmed också hitta ett resultat jag kan vara stolt över. Jag vill kunna förmedla en intention, oavsett vilken uttrycksform jag väljer. Jag vill gräva och jag vill tycka om att göra det. Det har jag upptäckt och det vill jag fortsätta att göra.

Det finns ju någonting härligt i att det rimmar.

Jag känner en liten,

liten tillfredsställelse i kroppen.

Som ett litet, litet lyckorus.

12. Källförteckning

Neil Bartram och Brian Hill, *The Theory of Relativity*, libretto, 2015. Music Theatre International - Europe, London.

Neil Bartram och Brian Hill, *The Story of My Life*, libretto, 2009. Music Theatre International, New York.

För vidare läsning om skådespelarteknikerna:

Uta Hagen, Haskel Frankel och David Hyde Pierce, *Respect for acting*, (Wiley publishing, 2008)

Konstantin Stanislavskij, *En skådespelares arbete med sig själv : i inlevelsens skapande process*, (Norstedts Akademiska Förlag, 2009)

Jennie Rydén, "Kreativ Lust", (Examensarbete inom konstnärligt masterprogram i teater, inriktning fördjupat skådespeleri, Högskolan för Scen och Musik, 2016).
<https://core.ac.uk/download/pdf/43564261.pdf>

The Theory of Relativity (Original cast recording) Upphovsmän Neil Bartram och Brian Hill, vokalist: Michael Coele Grey, 2016. https://open.spotify.com/track/oiE89SHdqvQZ3D57LZ9DI?si=ULzhaZW9QCazncDK8HdM_w

PSUMT, Kevin Clay - Allergic to cats, publ. 20150921, (Hämtat 20190208), <https://www.youtube.com/watch?v=IaVOkKNMX7w>

Nationalencyklopedin, komik. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/komik> (hämtad 2019-02-04)

Per Eltvik, *B'WAY MY WAY!* (Stockholm: Vulkan, 2016 s.141)

Dramatists Guild Foundation, Alan Menken & Kristen Anderson-Lopez. Publ. 20161206. Hämtat (20190203). <https://www.youtube.com/watch?v=QYthXY3yhn4>

Sawyer, R. Keith, *Explaining creativity [Elektronisk resurs] : the science of human innovation*, 2. ed., Oxford University Press, New York, 2012. s. 97.

The Story of My Life, senast uppdaterad 2007, <https://www.bartramandhill.com/the-story-of-my-life>

Mitt livs berättelse, 2019 GöteborgsOperan, <https://sv.opera.se/forestallningar/mitt-livs-berattelse-2018-2019/>

Nationalencyklopedin, fabel. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/fabel> (hämtad 2019-02-04)

The Story of My Life (Original Broadway cast recording) Neil Bartram och Brian Hill, vokalist: Will Chase, 2009. <https://open.spotify.com/album/inn7BXLnyJeQu8Vzcpw5MV?si=IDXDOqplQCyhTMN9IgyVHQ>

13. Bilagor

Bilaga 1: Svensk översättning av I'm Allergic to Cats, fullt utkast, revidering 20170819

Bilaga 2: Svensk översättning av I'm Allergic to Cats, Slutrevidering, taget ur uppdaterat manus daterat 20180618

Bilaga 3: Svensk översättning av The Butterfly, Revidering 20180412

Bilaga 4: Svensk översättning av The Butterfly, Revidering 20180611

Bilaga 5: Svensk översättning av The Butterfly, Slutrevidering 20181007

Engelska original:

Bilaga 6: I'm Allergic to Cats

Bilaga 7: I'm allergic yo cats, notbild.

Bilaga 8: The Butterfly